

93-906
ejn

AZ

ERDÉLYRÉSZI NÉPFAJOK BIRTOKARÁNYA

IRTA

BARABÁS ENDRE

AZ EMKE KIADÁSA

BUDAPEST

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1905

KÜLÖNLENYOMAT

A „KÖZGAZDASÁGI SZEMLE” 1905. ÉVI DECEMBER HAVI FÜZETÉBŐL

15
5

AZ

ERDÉLYRÉSZI NÉPFAJOK BIRTOKARÁNYA

IRTA

BARABÁS ENDRE

AZ EMKE KIADÁSA

BUDAPEST

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1905

Az erdélyrészi népfajok birtokaránya.¹⁾

Mindazok, kik az erdélyrészi nemzetiségi kérdéssel foglalkoztak eddig, mindig csak a lakosságot alkotó népfajok politikai helyzetét, törekvéseit, továbbá szellemi és erkölcsi életüket igyekeztek megvilágítani. Az így keletkezett irodalomban a kérdések oly sokféle szempontból vannak megvitatva, hogy ma már a kérdésnek úgynevezett szellemi oldala tekintetében bizonyos közvélemény alakult ki. Hogy a nemzetiségi kérdésnek közgazdasági szempontból való tárgyalására oly ritkán akadunk irodalmunkban, az talán azzal a sajátos politikai felfogással indokolható, mely a nemzetet csaknem kizárólag a közjogi politika szolgálatába állította, a közgazdasági politikát csak másodsorban méltatva figyelemre.

A magyar nemzeti szempontból annyira fontos erdélyi részek sajátos viszonyai például leggyakrabban csak abból a szempontból vizsgáltattak, hogy a nemzetiségek a magyar államesszmével szemben hogyan viselkednek, a magyar szupremáciával szemben elégedetlenségük hogyan nyilvánul meg s milyen célból; de azzal a legutóbbi időkig nem igen foglalkoztunk, hogy a folytonos elégedetlenséghez szükséges anyagi erő mennyiben áll a támadó nemzetiségek rendelkezésére s e téren mily mértékben kedvezőtlen a megtámadott magyar faj helyzete. Sőt az államhatalom annyira nem számolt e körülménnyel, hogy az erdélyrészi nemzetiségek megnyerése végett, az ezen országrész gazdasági fellendítése céljából hozott áldozatokat, szinte célzatosan, a nemzetiségi vidékeken helyezte el s az így keletkezett közgazdasági forgalomból a magyar fajt mintegy mesterségesen zárta ki. És az államhatalomnak ez a nagylelkűsége, a nemzetiségeket nem tudta meghódítani a magyar állameszmének, sőt veszedelmesebb ellenfélle, ellentállóbbá tette, míg a nemzetfenntartó elem a közgazdasági versenyben elmaradva, folytonosan szegényedett és kivándorolt.

A magyar állam célzott tévesztett erdélyrészi közgazdasági politikájának káros hatásaira, legelőször az úgynevezett nemzetiségi pénzügyi intézetek nemzetellenes akciója irányította a figyelmet.

¹⁾ Főolvasztattott a Magyar Közgazdasági Társaságnak f. évi december hó 14 én tartott ülésén.

Ezek a pénzügyi nemzeti törekvések szolgálatába szegődve, a magyar faj gyöngítésére és elszegényítésére egyesültek. Jelszó lett: minél nagyobb földterületet juttatni a nemzetiiségek birtokába s a magyarelemet minél jobban körülzárva az elvándorlásra vagy kivándorlásra kényszeríteni gazdasági eszközökkel.

Bár sorainkat meggyöngítette a nemzetiségek akciója, de a veszedelem még nem állott be teljesen, azért ideje, hogy a magyar birodalomra nézve annyira fontos erdélyi rész lakóinak erőviszonyait számba vegyük a népfajok szerint, nehogy oly eltolódások keletkezzenek, melyeket majd nem leszünk képesek helyreigazítani.

Az erdélyrészi gazdasági erőviszonyok tanulmányozása annyival inkább indokolt, mert ott a magyar faj az, melynek népességi arányszáma is csökken, főleg a román fajjal szemben. Ez a csökkenés azonban nem mai keletű, hanem kétszáz éves.

1721-ben, mikor az első megközelítő népszámlálási statisztikát egybeállították, egész Erdélyben a 96.498 háztartás közül még csak 28.120 román családot írtak össze, azaz az összes lakosságnak alig 30 % -át. (Ekkor még a nemzetiségi statisztikát a név hangzása után állították össze, abból indulva ki, hogy a névnek fedeznie kell a nemzetiségi jelleget). Ugyanakkor a Székelyföldön 21.655 s a vármegyékben és a Királyföldön 8.140 magyar nevű háztartást írtak össze, tehát a magyarság arányszáma meghaladta a román lakosságét a hivatalos statisztika szerint.

1844-ben az egyházi kimutatások szerint a gör. katolikus és gör. keleti vallásúak Erdély lakosságának 30·8 + 30·3, összesen 61·1 % -át tették, melyben azonban a magyar anyanyelvűek is befoglaltatnak, kiknek száma tekintélyes lehetett, hisz még 1900-ban is e két felekezet tagjai között 43 ezer magyar anyanyelvű akadt. Kóvári Lászlónak 1847-ben megjelent »Erdély statisztikájá«-ban az oláh nemzetiségűek arányszáma 52·1 %, azaz 1,200.000 lélek, ami a tényleges állapotoknak valószínűleg megfelelt. Ugyanakkor a magyar és székely, Erdély lakosságának 38·7 % -át tette, mi 890.000 léleknek felel meg.

Ezek az arányszámok azonban 1900-ig eltolódtak. A román-ságé növekedett 4·4 % -kal 56·5 % -ra, a magyarságé csökkent fél-század alatt 6·2 % -kal 32·9 % -ra, a szászok arányszáma azonban szintén növekedett 0·6 % -kal 9·3 % -ra. Azonban a magyarság nemcsak aránylag apadt, hanem abszolút értelemben is, mert 1900-ban, a múlt század negyvenes éveiben külön kategóriába sorozott zsidóság nagy részének és az örménységnek a magyar anyanyelvűek közé való sorozása daczára, a magyar anyanyelvűek száma még mindig 84.000 lélekkel kisebb, mint amennyi 1848. előtt volt. Ez a csökkenés némi magyarázatát leli az 1848—49-iki nagy gyilkolásban is, mikor csak Alsó-Fehér megyében 5.000 magyart gyilkoltak le az oláhok hiteles adatok bizonyossága szerint s bizony nem tagadhatjuk, hogy ebben az időben Erdély magyarsága, a szó valódi értelmében, megtizedeltetett. Ma már ott állunk, hogy az erdélyi 17 törvényhatóság közül 11-ben kisebbségben van a magyarság s csak 6-ban haladja

meg az 50 %-os arányszámot, míg a hetedikben már csak 31,9 %-kal van képviselve a magyarság.

Nagyon sokan azzal vigasztalják magukat, hogy mind-ezeknek daczára az anyagi és szellemi erő a magyarság birtokában van, pedig ezek keservesen csalódnak. Szellemi téren még a magyar faj vezet, de e téren is megindult a kérlelhetlen harc. Ha pl. a kolozsvári egyetem tanulóinak vagy a doktorrá avatottak névsorát nézem s a kétszáz év előtti német statisztikusokkal tartok a nemzetiség meghatározása céljából, bizony nagyon gyakran kétségbe kell vonnom, hogy ezeknek az ifjaknak volna valami közük a magyar fajhoz.

Napjainkban már többé nem a fegyverek diadalától várják a népek hazájuk felvirágzását, hanem a gazdasági jólétől, csak mi magyarok vagyunk azok, kik még ma is a legkevesebb súlyt helyezünk a közgazdasági tényezők fejlesztésére. Ez az oka annak, hogy itthoni közgazdasági bajaink jelenségeit igen gyakran tisztán politikai szempontból vizsgáljuk.

Az oly nagy méretet öltő nemzetiségi kérdés, különösen a románság kérdése, még jóideig nem lesz politikai kérdés, hanem csak közgazdasági. Majd ha a hazai románság — a román királyság tőszomszédságában — mint nemzetiség a gazdasági élet kellékeit megszerzi és nemzeti kulturáját kifejleszti: csak idő kérdése lesz, hogy politikailag is ne érvényesüljön. És e törekvés a magyar faj kérlelhetlen pusztításával jár, melynek jeleivel már mind gyakrabban találkozunk. A román pénzügyek szervezete, a kulturális, társadalmi és politikai egyesülések mind egy cél felé törekszenek: a magyar faj kevés maradékát kiszorítani Erdélyből, földjét megszerezni a román pénz segítségével, avagy mellé telepedve, kibőjtölni.

Ez a kérlelhetlen harc ösztönöz bennünket erdélyrészeket, hogy e harcot ne szemléljük tétlenül, ne elégedjünk meg az idő előtt felmerülő jelenségek alkalmi magyarázatával, hanem igyekezzünk megvilágítani azt a lassú, de tervszerű készülődést, mely a döntő ütközetet megelőzi. Ez a készülődés lázasan folyik, olyannyira, hogy többé már nem kerülheti el figyelmünket sem.

És a román törekvések szervezői jól számítanak. A magyar faj gazdasági javai a kifejlődött igényekkel nem tudnak lépést tartani, míg a román faj az ő igénytelenségével a megszerezhető javakat a földbirtok növelésére használja. A tulajdon birtok a magyarság kezén apad, míg a románságnál úgy a gazdaságok száma, mint azok területe folytonosan növekszik. Ez a két ellentétes irányzat jellemzi az erdélyi népfajok gazdasági harcát.

Ha már most az erdélyrészi népfajok gazdasági fejlettségét vizsgáljuk, úgy be kell vallanunk, hogy mi magyarok a gazdasági fejlettséggel járó előnyökre sem számíthatunk többé, mert e tekintetben a szászok vezetnek s mi ennél alacsonyabb színvonalon csaknem egyforma helyzetben vagyunk a románokkal.

Ami a gazdasági téren való előhaladást illeti, az Erdély lakosságát alkotó három faj gazdasági fejlettsége köztudomás

szerint e sorrendben következnek: szász, magyar és román. A szász és magyar gazdálkodás csaknem élesen különválnak, míg a magyar és románé majdnem összeolvad, azaz vajmi kevésbé lehet fejlettebbnek mondani a magyarét a románénál. Így például, ha a használt gazdasági eszközök közül csak néhányat is megfigyelünk, ilyen arányszámokat nyerünk: az Erdélyben használt fagerendelyű ekék közül 30 % jut a magyar megyékre, 35 % a román megyékre és 23 % szász megyékre, míg a vasgerendelyekből 11 % a magyar, 29 % a román és 41 % a szász megyékre. Csaknem ugyanezt az arányt találjuk a többi mezőgazdasági eszközöknél is. A modern géphasználat legjobban a szászoknál van elterjedve s csak ezután következnek a magyarok és románok. Ha a fekete ugar elterjedését és nagyságát hasonlítjuk össze, akkor is megmarad a sorrend: a szászoknál a szántóföldnek csak 5–10 %-kát teszi, a magyaroknál és románoknál 13–25 %-kát.¹⁾

Ilyen előzmények után talán még reménykedhetnénk abban, hogy ha nem is fejlettebb a mezőgazdasági kultúránk, de a magyar gazdaságok területeiknek nagyságával előnyben vannak. Sajnos, ezt az ábrándot is le kell rontanunk és rá kell mutatnunk arra a megdöbbentő jelenségre, hogy a magyar földbirtok nemcsak általában veszít a területéből, hanem az egyes, hasonló jellegű gazdaságok területénél is mindinkább a román kézben levő birtok tűnik fel nagyobb terjedelmével.

Néhány évtized előtt még beszéd tárgyát sem képezhette az u. n. román közép- és nagybirtok, ma pedig azt látjuk, hogy napról-napra egymásután alakulnak azok. A nagy Mezőgazdasági statisztika már 693 román kézen levő közép- és nagybirtokot sorol fel, pedig akkor 1896-ban az u. n. román pénzügyek ide irányuló törekvéseiről nem is beszélhetünk komolyan. E kimutatás szerint az erdélyi középbirtokok (100–1000 holdig) 21·25 %-ka, a nagybirtokoknak pedig (1000 holdon felül) 7·20 %-ka már román kézben volt. 100 k. holdon felüli gazdaságok:

1. Alsó-Fehér	megyében	293	s ezek közül	75,	azaz	26 %	rom.tulajdon
2. Besztercze-Naszód	»	99	»	45,	»	45·4 %	»
3. Brassó	»	22	»	2,	»	9 %	»
4. Csik	»	175	»	10,	»	5·7 %	»
5. Fogaras	»	44	»	25,	»	56·8 %	»
6. Háromszék	»	283	»	6,	»	21 %	»
7. Hunyad	»	303	»	110,	»	36·5 %	»
8. Kis-Küküllő	»	203	»	14,	»	6·9 %	»
9. Kolozs	»	493	»	123,	»	24·9 %	»
10. Maros-Torda	»	368	»	68,	»	18·5 %	»
11. Nagy-Küküllő	»	136	»	14,	»	10·3 %	»
12. Szibén	»	66	»	23,	»	34·8 %	»
13. Szolnok-Doboka	»	524	»	117,	»	22·3 %	»
14. Torda-Aranyos	»	313	»	59,	»	18·8 %	»
15. Udvarhely	»	168	»	—,	»	—	»

Összesen 3490 s ezek közül 693, azaz 21·25 % volt román tulajdon.

¹⁾ Éber Ernő: A fajok harcza Erdélyben. 1905.

Ha az ezer k. holdon felüli u. n. nagybirtokokat tekintjük csak, akkor is igen tekintélyes azon nagybirtokok száma, melyek román kézen vannak. A Mezőgazdasági statisztika által kimutatott 389 nagybirtok közül 28 ilyen, melyek közül 21 legalább részben tulajdon birtok és nem haszonbéres. Még azt is meg kell jegyeznünk, hogy a románok kezén levő haszonbéres birtokoknak egy jó része magyar tulajdon még részben s így azon az úton vannak ezek is, hogy teljesen román kézre jussanak.

Egyes megyénként a következő nagybirtokok vannak román kézen, mint tulajdon vagy haszonbéres birtok:

			K. holdon	K. holdon
1. Alsó-Fehér	megyében 3	birtok egyenként . . .	3.121 1.142	
			1.291, összesen	5.554
2. Brassó	» 1	»		1.086
3. Fogaras	» 3	» egyenként . . .	1.275 2.388	
			1.390, összesen	5.053
4. Hunyad	» 11	»	1.225 1.371 2.146 6.727 2.119 4.213 1.828 6.011 2.896 1.900	
			1.428, összesen	36.664
5. Kolozs	» 2	»	1.748	
			1.800, összesen	3.548
6. Maros-Torda	» 1	»		1.313
7. Szeben	» 1	»		924
8. Szolnok-Doboka	» 2	» egyenként . . .	941	
			1.874, összesen	2.815
9. Besztercze-Naszód	» 1	»		9.029
10. Kis-Küküllő	» 1	»		1.269
11. Nagy-Küküllő	» 1	»		931
12. Torda-Aranyos	» 1	»		2.280
			Összesen . 70.466	

Ezek az adatok annál figyelemre méltóbbak, mert Erdélyben a birtokmegoszlás egészen más arányszám szerint alakult, mint az országban átlag. Így például míg az országban átlag a nagygazdaságok az összes gazdaságoknak 0.16%-át teszik, Erdélyben csak 0.08%-át; míg a középgazdaságok országos átlaga 0.83%, addig Erdélyben 0.68%. De a gazdaságok területe is átlag itt kisebb, mint az ország átlagos tudniillik; országos átlagban a nagygazdaságok az összes területnek 32.29%-át, a középgazdaságok pedig 15.37%-át foglalják el a gazdaságok területének, míg Erdélyben a nagygazdaságok 18.30%-át, a középgazdaságok 13.85%-át. Tehát az egyes gazdaságok itt, minden egyéb gazdasági körülménytől eltekintve is, átlag kisebb területűek, mint az ország más részeiben s annak is 58.92%-át erdő borítja, míg az országos átlagban csak 40.25% a nagybirtok erdeje s még így is az egy nagybirtokra eső terület átlaga csak 2.909 k. hold, a 3.158 k. hold országos átlaggal szemben.

Egész Erdélyben összesen 9 olyan nagybirtok van, melyeknek területe meghaladja a 10.000 k. holdat: Maros-Tordában három: 25.869, 44.349 és 31.501 k. holdon; Csíkmegyében egy: 11.685 k. holdon; Hunyadmegyében három: 20.507, 17.421 és 24.314 k. holdon; Kolozsmegyében egy: 40.727 k. holdon és Torda-Aranyosmegyében egy: 25.518 k. holdon.

Ha tehát az erdélyi különleges viszonyokat nem tévesztjük szemünk elől, úgy a román kézre került közép- és nagygazdaságok számát és azok terjedelmét nem tekinthetjük jelentéktelen veszteségnek a magyar fajra nézve, különösen nem akkor, ha tudjuk, hogy az összes erdélyrészi román társadalmi és közgazdasági tényezőknek minden törekvése odairányul, hogy a román birtokos középosztály kialakuljon és vezetészerepre jusson. Mint alább látni fogjuk, a kis- és törpebirtok még aránylag is nagyobb a román tulajdonban, mint a magyarnál s így valóban közeledünk ahhoz, hogy a román elem kisajátítsa Erdély területét gazdaságilag és tulajdonjogilag. A helyzet annál veszelmesebb, mert a magyar közép- és nagybirtokot nemcsak a román elem támadja, hanem a szász faj is, mely a legutóbbi években is több ősrégi magyar nagybirtokot szerzett meg — éppen magyar vidéken, hol nemcsak a magyar birtokok számát apasztotta meg, hanem a magyarságot is kiszorította — ősi fészkeből.

Hogy a magyar, szász és román kézen levő kisbirtokok arányát megállapíthassuk, nem elégséges a megyei átlagokat vizsgálnunk, hanem legalább is a járásokban az egymás mellett fekvő s a lakosság szerint különböző fajjellegű községek birtok megoszlását kell megfigyelnünk. E végből azokat a vármegyéket tesszük vizsgálat tárgyává, melyekben a magyarság kisebbségben van a nemzetiségekkel szemben, sőt kiterjeszkedünk Maros-Tordamegye azon járásaira is, melyekben a román elem tulnyomó, a magyarsággal szemben. Ezen kiválasztott megyei járásokban¹⁾ állítsuk egymásmellé a magyar, szász és román községek birtokarányait, azaz az egy kisgazdaságra eső összes földbirtokot, szántóföldet és szarvasmarha állományt.

Kolozs megyében a lakosságnak 26·8⁰/₁₀₀-a magyar, 3·6⁰/₁₀₀-a német és 68·6⁰/₁₀₀-a román anyanyelvű.

Bánffyhungyadi járásban van 14 magyar többségű község és 32 román község.

Egy magyar községre esik átlag	171·6	gazdaság.
Egy román	»	»
»	»	»
»	193·6	»

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	23·4	k. hold
» román	»	»
»	»	»
»	23·4	»

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	4·3	k. hold
» román	»	»
»	»	»
»	4·3	»

¹⁾ Eber Ernő: A fajok harcza című műve felosztása szerint.

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	18 drb
» román	19 »

A *gyalui járásban* van 5 magyar község és 15 román.

Egy magyar községben van átlag 206 gazdaság.

Egy román » » » 187 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	208 k. hold
» román	398 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	51 k. hold
a román	36 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	21 drb
» román	26 »

A *nádasmenti járásban* van 9 magyar község és 13 román.

Egy magyar községben van átlag 148·5 gazdaság.

Egy román » » » 131·0 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	15·7 k. hold
» román	19·9 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	61 » »
» román	69 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	28 drb
» román	29 »

A *tekei járásban* van 3 magyar, 4 szász és 16 román község.

Egy magyar községben van átlag 52 gazdaság.

Egy szász » » » 385 »

Egy román » » » 226·8 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	11·5 k. hold
» szász	16·8 » »
» román	12·4 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	60 » »
» szász	86 » »
» román	70 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	20 drb
» szász	31 »
» román	16 »

Torda-Aranyos megyében a lakosságnak 25·4⁰/₀-a magyar, 0·4⁰/₀-a német és 72·9⁰/₀-a román anyanyelvű.

A *felvinczi járásban* van 5 magyar község és 13 román.

Egy magyar községben van átlag 210·8 gazdaság.

Egy román " " " 206·0 "

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 17·2 k. hold

» román " " " 10·6 " "

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 8·7 " "

» román " " " 4·4 " "

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 3·0 drb

» román " " " 1·6 " "

A *tordai járásban* van 9 magyar község és 26 román.

Egy magyar községben van átlag 415 gazdaság.

Egy román " " " 140 "

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 8·5 k. hold

» román " " " 19·1 " "

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 4·3 " "

» román " " " 8·2 " "

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 1·1 drb

» román " " " 2·8 " "

A *torozskői járásban* van 4 magyar község és 17 román község.

Egy magyar községben van átlag 441 gazdaság.

Egy román " " " 178 "

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 8·5 k. hold

» román " " " 27·1 " "

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 2·0 " "

» román " " " 5·9 " "

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 0·9 drb

» román " " " 2·3 " "

Szolnok-Doboka megyében a lakosságnak 19·9⁰/₀-a magyar, 3⁰/₀-a német és 76·3⁰/₀-a román anyanyelvű.

A *bethleni járásban* van 7 magyar, 3 szász és 36 román község.

Egy magyar községben van átlag 205 gazdaság.

Egy szász » » » 262 »

Egy román » » » 163 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 130 k. hold

» szász » » » » 99 » »

» román » » » » » 164 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 62 k. hold

» szász » » » » » 45 » »

» román » » » » » 56 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 25 drb

» szász » » » » » 18 » »

» román » » » » » 21 » »

A *Dési járásban* van 5 magyar község és 45 román község.

Egy magyar községben van átlag 246 gazdaság.

Egy román » » » » 163 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 132 k. hold

» román » » » » » 164 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 88 » »

» román » » » » » 60 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 23 drb

» román » » » » » 20 » »

A *kékesi járásban* van 6 magyar és 33 román község.

Egy magyar községben van átlag 175 gazdaság.

Egy román » » » » 134 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 123 k. hold

» román » » » » » 161 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 65 k. hold

» román » » » » » 78 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 16 drb

» román » » » » » 20 » »

Brassó megyében a lakosság 31·9⁰/₁₀₀-a magyar, 31·4⁰/₁₀₀-a német és 35·7⁰/₁₀₀-a román anyanyelvű.

Az *alvidéki járásban* van 2 magyar, 6 szász és 1 román község.

Egy magyar községben van átlag 451 gazdaság.
 Egy szász » » » 1516 »
 Egy román » » » 1901 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 18'4 k. hold
 » szász » » » » 6'1 » »
 » román » » » » » 5'4 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 4'3 » »
 » szász » » » » » 2'7 » »
 » román » » » » » 2'6 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 2'2 drb
 » szász » » » » » 1'1 » »
 » román » » » » » 0'7 » »

A *felvidéki járásban* van 1 magyar és 6 szász község.

Egy magyar községben van átlag 331 gazdaság.
 Egy szász » » » 881 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 8'4 k. hold
 » szász » » » » » 13'7 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 3'9 » »
 » szász » » » » » 3'6 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 2'3 drb
 » szász » » » » » 2'4 » »

Ktsküküllő megyében a lakosságnak 29'7¹/_c-a magyar, 17'6¹/_c-a német és 50'8¹/_c-a román anyanyelvű.

Az *erzsébetvárosi járásban* van 8 magyar, 14 szász és 14 román község.

Egy magyar községben van átlag 161 gazdaság.
 Egy szász » » » 236 »
 Egy román » » » 208 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 8'0 k. hold
 » szász » » » » » 13'4 » »
 » román » » » » » 10'8 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 4'2 k. hold
 » szász » » » » » 4'9 » »
 » román » » » » » 4'7 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 1'7 drb
 » szász » » » » » 1'7 » »
 » román » » » » » 1'6 » »

Nagykükküllő megyében a lakosságnak 11·6⁰/₀-a magyar, 42·7⁰/₀-a német és 42·7⁰/₀-a román anyanyelvű.

A *kőhalmi járásban* van 6 magyar, 12 szász és 14 román község.

Egy magyar községben van átlag 284 gazdaság.

Egy szász » » » 324 »

Egy román » » » 156 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 12·7 k. hold

» szász » » » » 25·0 » »

» román » » » » 18·4 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 5·1 k. hold

» szász » » » » 7·4 » »

» román » » » » 6·2 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 2·5 drb

» szász » » » » 3·4 » »

» román » » » » 2·8 » »

Besztercze-Naszód megyében a lakosságnak 7·0⁰/₀-a magyar, 22·0⁰/₀-a német és 69·2⁰/₀-a román anyanyelvű.

A *besenyői járásban* van 3 magyar, 11 szász és 18 román község.

Egy magyar községben van átlag 139 gazdaság.

Egy szász » » » 250 »

Egy román » » » 183 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 12·8 k. hold

» szász » » » » 14·2 » »

» román » » » » 18·6 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 6·9 k. hold

» szász » » » » 7·4 » »

» román » » » » 5·6 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 2·6 drb

» szász » » » » 2·6 » »

» román » » » » 2·4 » »

Maros-Torda megyében a lakosságnak 57·9⁰/₀-a magyar, 3·8⁰/₀-a német és 36·8⁰/₀-a román anyanyelvű.

A *marosi alsó járásban* van 39 magyar és 11 román község.

Egy magyar községben van átlag 192 gazdaság.

Egy román » » » 103 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag 10·8 k. hold

» román » » » » 9·4 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	5'3 k. hold
» román » » » » » »	6'5 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	1'7 drb
a román » » » » » »	1'8 »

A *marosi felső járásban* van 22 magyar és 20 román község.

Egy magyar községben van átlag 164 gazdaság.

Egy román » » » » 163 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	8'4 k. hold
» román » » » » » »	9'5 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	4'6 k. hold
» román » » » » » »	5'6 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	1'8 drb
» román » » » » » »	1'9 »

A *régeni alsó járásban* van 20 magyar, egy szász és 25 román község.

Egy magyar községben van átlag 200 gazdaság.

Egy szász » » » » 426 »

Egy román » » » » 172 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	10'7 k. hold
» szász » » » » » »	15'2 » »
» román » » » » » »	30'1 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	4'7 k. hold
» szász » » » » » »	6'5 » »
» román » » » » » »	4'1 » »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	1'8 drb
» szász » » » » » »	2'3 »
» román » » » » » »	2'0 »

A *régeni felső járásban* van 6 magyar, 2 szász és 17 román község.

Egy magyar községben van átlag 232 gazdaság.

Egy szász » » » » 274 »

Egy román » » » » 246 »

Az összes területből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	12'0 k. hold
» szász » » » » » »	8'2 » »
» román » » » » » »	56'5 » »

Az összes szántóföldből

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	3'9 k. hold	.
» szász	»	» 3'8 »
» román	»	» 4'5 »

A szarvasmarha állományból

a magyar községek egy gazdaságára esik átlag	2'0 drb
» szász	» 2'1 »
» román	» 3'1 »

A felsorolt 8 vármegye 19 járásában, hol a magyar többségű községek birtokaránya közvetlenül hasonlítható össze a román és szász többségű községekével, azt találjuk, hogy az egy községre eső gazdaságok átlagos száma a magyar községekben nagyobb átlag a 19 járás közül 12-ben, mint a román községekben, míg a szász községekben minden esetben nagyobb. A szász községek gazdaságainak átlagos számát csak egy esetben haladja meg a románoké a brassómezei alvidéki járásban.

Az összes területből, a községek egy gazdaságára eső terület, csak három járásban nagyobb a magyar községeknél, a románokéval szemben, míg 14 járásban a román gazdaságok összes átlagos területe meghaladja a magyar gazdaságokét, egy esetben pedig egyenlő (Kolozsmegye, bánffyhungyadi járásában). A szászok gazdaságának átlagos összes területe 9 járásban hasonlítható össze a magyarokéval és 6 járásban nagyobb annál, míg a románokénál csak 4 járásban, az összehasonlított 8 járás közül. A legnagyobb átlagos magyar gazdaság a magyar szigeten 23'4 k. hold (a kolozsmegyei bánffyhungyadi járásban), míg a legkisebb 8'0 k. hold (a kisküküllőmezei erzsébetvárosi járásban). Ezzel szemben a legnagyobb területű román gazdaság 56'5 k. hold (a maros-tordamezei régi felső járásban) és a legkisebb 5'4 k. hold (a brassómezei alvidéki járásban). A szász gazdaságok közül átlag a legnagyobb területűek 25'0 k. holdasak (Nagyüküllő megye köhalmi járásában), és a legkisebbek 6'1 k. holdasak (a Brassómezei alvidéki járásban).

Az összes területből a szántóföldre eső rész átlagos területét tekintve azt találjuk, hogy az egy gazdaságra eső szántóföld 7 járásban nagyobb a magyar, mint a román községekben; míg 10 járásban a román községeké nagyobb, egy járásban pedig egyenlő a magyar községekével. A szász községek szántóföld területének átlaga 5 járásban nagyobb mint a magyar községeké és csak 4 járásban kisebb ennél; a román községekét pedig 6 járásban haladja túl, míg 2-ben a román gazdaság szántóföldje a nagyobb.

A legnagyobb magyar gazdaság szántóföldje 8'8 k. hold, Szolnok-Dobokamegye dési járásában; a legkisebb 2 k. hold Torda-Aranyosmegye torockói járásában. A legnagyobb román gazdaság már 8'2 k. hold területű a tordaaranyosmezei tordai járásban, és a legkisebb is 2'6 k. hold a brassómezei alvidéki járásban. A szász gazdaságok legnagyobbjára 8'6 k. hold esik átlag a szántóföldből, a kolozsmegyei tekei járásban, míg a legkisebbjére 2'7 k. hold, a brassómezei alvidéki járásban.

Ha a gazdaságok szarvasmarha állományának megoszlását vizsgáljuk, úgy azt találjuk, hogy 18 járás közül hétben a magyar gazdaságok szarvasmarháinak száma átlag nagyobb, a román gazdaságokénál, míg 11-ben a román gazdaságokra esik több szarvasmarha. A szász gazdaságok szarvasmarha-állománya öt járásban haladja meg a magyarokét, kettőben alatta marad s kettőben egyenlő; míg a román gazdaságok szarvasmarha-állományát hat járásban haladja meg s kettőben alatta marad.

Az egy gazdaságra eső szarvasmarhák száma a magyar gazdaságoknál 3·0—0·9 drb között váltakozik, a román gazdaságoknál 3·1—0·7 drb között és a szász gazdaságoknál 3·4—1·1 drb között.

Az elősoroltakból az a nagyon szomorú tanulság domborodik ki, hogy a magyar kisk gazdaságok még terjedelem tekintetében sem mulják felül a nemzetiségek kezén levőket, hanem ellenkezőleg, csaknem az egész vonalon azoknál kisebb terjedelműek, még itt a nemzetiségi tengerben levő magyar szigetekeken is.

Ha az egyes községekre eső gazdaságok átlagos számát tekintjük, azt látjuk, hogy ugyanazon járásban is, a szász községekben minden esetben több gazdaság van mint a magyar községekben, míg a román községekkel szemben csak a községek 88%-ában nagyobb, tehát a román községeknek 12%-a még a szászokénál is több gazdaságot tüntet fel, amiből az tűnik ki, hogy a sporadikus magyar községek a környező nemzetiségi községeknél kisebbek, gyengébbek.

A községek határát alkotó összes területből a magyar gazdaságokra eső terület is aggasztóan kicsiny, még aránylag is. A feldolgozott 19 vegyes lakosságú járásban, nemcsak a magyar lakosság arányszáma alacsony, hanem a magyar gazdaságra eső összes terület is az esetek 83·4%-ában kisebb, mint a román gazdaságra eső terület, tehát 16·6%-ában haladja meg csak a magyar gazdaság területe, a románét. A szász gazdaságok 67%-ának területe nagyobb a magyarokénál, míg a románokéval egyenlő. Szóval a román gazdaságok átlag és aránylag is nagyobb területet foglalnak el az erdélyi részek területéből, mint a magyar gazdaságok, míg a szász gazdaságok területe aránylag és átlag is egyenlő a románokéval.

Az arány még akkor sem javul nagyon, ha tisztán csak az egyes gazdaságokra eső szántóföldek területét tekintjük. Ugyanis a román gazdaságokra eső szántóföld területe a gazdaságok, 61%-ánál nagyobb, mint a magyar gazdaságoké, míg a szászokkal szemben csak 25%-nál.

A szarvasmarha állományból az egyes gazdaságokra eső darabszám aránya — érdekes — minden esetben megfelel átlag a szántóföld arányának, mert a magyar gazdaságoknak csak 39%-a tart több szarvasmarhát, mint a mennyit átlag a román gazdaságok tartanak; míg a szász gazdaságok 55%-ának nagyobb marhaállománya van, mint a magyarokénak és 75%-ának a románokénál is nagyobb.

E szomorú adatokkal szemben még csak az lehetne vigasztalásunk, hogy a magyar gazdaságok területének aránylagos

kisebb voltát talán pótolja a magyar gazdák mezőgazdasági kulturájának magasabb volta, de ez az illúziónk is szertefoszlik, ha a termelési eredményeket és állattenyésztési statisztikákat hasonlítjuk össze. Meg kell vallanunk, hogy általában valamivel nagyobb a magyar gazda produkáló képessége, de ez nem akkora, hogy a birtokarányt a magyarság javára billentse. Legkedvezőbb a szász gazdák helyzete, kiknek gazdasági kulturájuk a legfejlettebb, amellett, hogy a rendelkezésükre álló összes terület és szántóföld is hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a magyaroké.

Rá kell azonban mutatnunk két érdekes jelenségre, melyek a magyar közgazdasági politika nemzetrontó hatását élesen világítják meg. Ugyanis a közölt kimutatás szerint, Torda-Aranyos megye felvinczi járásának öt magyar községe és Brassó megye alvidéki járásának két magyar községe, daczára elszigetelt voltak, a környező román községeket jóval felülmulják gazdasági jólétben, sőt a szász községeket is, mit aligha tulajdoníthatunk egyébnek, mint annak, hogy ezeket az államvasutak fővonala érinti, hiszen egyéb tekintetben semmiben sem különböznek a többi magyar szigetektől és a környező román és szász községektől. Ezt az állítást bizonyítja az a jelenség is, hogy ugyanazon a vidéken azok a román és szász községek tanúsítják a gazdasági jólét és fejlettség magasabb fokát, melyek a vasúthoz közelebb esnek.

Az erdélyi részeket átszelő államvasutak fővonala, mikor a különböző merész hajlású vargabetűket leírja, úgy tűnik fel, mintha gondosan kerülné azokat a vidékeket, hol magyarok is laknak.

Bejárva az erdélyi részeket előntő román tengerből még kiemelkedő magyar szigeteket, megvizsgálva azoknál az általaj sziklárságát, mely amint láttuk a legtöbb helyen már annyira alá van áztatva, hogy a mind jobban dagadó hullámoknak maguktól ellenállni már nem sokáig képesek: vessünk még egy pár pillantást a Keleti Kárpátok tövében elterülő, egyedül tekintélyes magyar szigetre is, a Székelyföldre.

A Székelyföld négy megyéje: Csik-, Háromszék-, Udvarhely- és Maros-Torda megye, egy összefüggő tekintélyes magyar szigetet képeznek, mely a hazai és romániai románság által alkotott hatalmas oceán közepéből kiemelkedve, a Tisza völgyétől nyugatra eső magyar országrészben, egyedül hirdeti a magyar faj uralmát. E magyar sziget, távol a magyar rónáktól, évszázadok óta diadalmasan küzdött meg a partjait csapdosó román tenger hullámaival, melyek sehol sem voltak képesek azt áttörni — az utolsó félszázadig. Napjainkban vettük csak észre, hogy e bevehetetlennek gondolt sziget partjaival többé már nem hiába viaskodnak a hullámok. Észrevettük, hogy itt is, ott is a partok beljebb húzódnak s hol azelőtt a kiöntésnek nyomai sem látszottak, ma már víz alatt vannak. E szigetnek azonban nemcsak a nyugati és déli partjai kezdettek víz alá merülni, hanem ott is, hol erre még nem is gondolhattunk, a keleti partokon is. Itt, a Keleti Kárpátok óriási sziklafalai tövében eddig biztonságban hittük magunkat s most egyszerre azt vesszük észre, hogy a román tenger hullámai még a keleti Kárpátok ormain

is átesaptak és több ott rekedt tekintélyes tengerszem által, a magyarságot kiszorították a sziklafalak alól, Csík- és Háromszék megye Románia felőli keleti határán, ujabban alakult román községek által. Tehát az eddig, legalább kelet felől védettnek tudott Székelyföld, már minden oldalról körül van véve a román-ság által.

Ilyen előzmények után tehát indokolt, ha a Székelyföld partjainak ellenállásába vetett erős hitem meggyöngyült s mivel a több helyen észrevehetően meglazított partok teljes elöntését csak a partoknak mesterséges megerősítésével gondolom megakadályozhatónak: elhatároztam, hogy míg a part megerősítésére hivatott magyar nemzet hozzáfoghatna a munkálatokhoz, a saját erőmből, gyenge eszközeimmel partvizsgálatot tartok, olyan formán, hogy közvetlenül a part mentén több helyen fúrásokat végzek, hogy az altalaj ellenálló képességéről legalább vázlatos képet alkothassunk előzőleg is.

Eljárásom a következő volt. Háromszék- és Udvarhely megye déli részén, Nagyöküllő-, Kisköküllő- és Alsófchér megye északi részein, továbbá Maros-Torda megye nyugati részén, a Maros partján, szóval az erdélyrészi egyetlen magyar nyelvterületnek déli, nyugati és részben északi határain kijelöltem 2—3—4-esével azokat a tőszomszéd községeket, melyek ugyanazon természeti viszonyok hatása alatt állanak, sőt a földtani alakulatok szempontjából sem különbözhetnek lényegesen egymástól, de a jakosság fajjellege kidomborodik bennök: azaz, amíg az egyik tiszta magyar, vagy legalább is benne a magyarság többségben van, addig a másik, de szomszédos község vagy tiszta román, vagy tiszta szász jellegű. Azért választottam vizsgálatom tárgyául ilyen pontokat, mert itt, az érintkezési pontokon gondolhatom a fajok harcát a leghevesebbnek s a legjobban megfigyelhetőnek. 17 ilyen pontot választottam ki a magyar nyelvhatár szélén, melyek alább fel vannak sorolva. E pontokon a következő szempontok szerint végeztem az összehasonlító adatgyűjtést.¹⁾ A magyar nyelvhatár szélén levő községek fajjellegét megállapítottam az anyanyelvűségre vonatkozó statisztika alapján, kiszámítottam a lakosság szaporodásának arányszámát az 1869-től 1900-ig eső időközre vonatkozólag, kitüntettem minden egyes községben a magyar anyanyelvűek számát 1900-ban; fel-tüntettem végül a 100 k. holdon aluli gazdaságokra eső összes terület és szántóföld terület átlagát, az egy gazdaságra eső szarvasmarhák, lovak, sertések és juhok átlagos számát. Ezen kutatások eredménye a következő táblázat:

¹⁾ Adatforrásul szolgáltak: Magyarország népszámlálási statisztikái 1869—1900-ig, továbbá Magyarország Mezőgazdasági Statisztikája.

*Az erdélyrészi magyar nyelvterület határára vonatkozó
nehány adat.*

A szomszédos községek neve	Megye	A föld- rajz- jellege	A polgári népesség		Az utolsó 30 év alatt szaporodott apadt a lakosság	A magyar anyanyelvű lakosság 1900-ban	Átlag jut egy 100 k. holdon aluli gazdaságra							
			1869	1900			A gazdasá- gok összes területéből				A szántó- földből			
							k. hold				darab			
Prázmár	Brassó	szász	3.237	3.573	+103	123	4'9	2'7	1'0	0'6	1'0	0'6	1'0	0'6
1 Márkos	Három-	román	693	647	- 65	5	5'3	1'7	0'9	0'1	1'1	1'1	1'1	1'15
Kökös	szék	magyar	979	1.170	+200	1.010	7'1	5'1	2'3	0'5	2'3	2'3	2'10	2'10
2 Pálos	Nagy-Küküllő	román	967	960	- 07	42	18'8	10'4	4'1	0'4	2'1	5'3	5'3	5'3
Petek	Udvarhely	magyar	850	769	- 95	751	13'2	7'2	2'8	0'3	1'4	4'5	4'5	4'5
3 Szederjes	Udvar-	magyar	533	511	- 41	498	10'0	3'5	1'1	0'04	0'3	2'5	2'5	2'5
Magyarfelek	hely	román	482	548	+137	4	15'6	3'4	2'1	0'17	1'5	4'5	4'5	4'5
4 Magyarzsákd	Udvar-	magyar	783	771	- 15	771	6'7	4'8	1'8	0'2	1'4	2'3	2'3	2'3
Oláhhidegkut	hely	román	406	353	-128	39	20'5	7'7	2'7	0'3	1'8	5'6	5'6	5'6
5 Istvánháza	Alsó-	magyar	453	416	- 81	364	10'0	4'4	1'6	0'10	1'3	4'0	4'0	4'0
Lándor	Fehér	román	274	329	+200	69	13'0	12'0	1'9	0'17	1'2	7'0	7'0	7'0
6 Teremiujfalu	Kis-	magyar	724	657	- 94	654	4'9	2'6	0'8	0'1	0'9	1'5	1'5	1'5
Vajdakuta	Küküllő	román	533	491	- 78	6	7'0	4'9	1'2	0'1	0'8	2'4	2'4	2'4
7 Magyarlapád	Alsó-	magyar	775	899	+160	856	10'7	4'7	1'4	0'1	1'1	4'1	4'1	4'1
Fugad	Fehér	román	676	632	- 66	46	13'0	4'3	1'3	0'1	1'1	5'8	5'8	5'8
8 Ehed	Maros-	magyar	444	404	- 90	399	8'1	4'1	1'15	0'31	0'51	1'92	1'92	1'92
Nagyszederjes	Torda	román	178	224	+260	1	10'4	6'6	1'80	0'58	1'18	4'30	4'30	4'30
9 Kőszvényesremete	Maros-	magyar	1.522	1.918	+260	1.909	18'84	3'27	1'64	0'83	0'73	3'69	3'69	3'69
Felsőköhér	Torda	román	773	776	+ 04	107	90'7	4'72	1'27	0'46	0'42	2'24	2'24	2'24
10 Nyomát	Maros-	magyar	501	663	+320	643	8'8	4'52	1'65	0'24	1'10	4'2	4'2	4'2
Szentlőrincz	Torda	román	262	291	+110	34	10'3	7'3	2'2	0'25	1'75	5'0	5'0	5'0
11 Jobbágytelke	Maros-	magyar	858	1.053	+220	1.053	9'7	4'23	1'28	0'36	0'70	2'33	2'33	2'33
Alsóköhér	Torda	román	487	639	+310	12	15'7	8'04	2'24	0'59	1'37	5'15	5'15	5'15
12 Iszló	Maros-	magyar	363	428	+180	428	9'9	5'98	1'21	0'22	0'68	2'41	2'41	2'41
Kisszederjes	Torda	román	143	221	+54.5	2	11'3	7'53	1'50	0'39	1'35	3'45	3'45	3'45
13 Udvarfalva	Maros-	magyar	515	606	+170	557	9'97	5'20	2'08	0'19	1'67	3'41	3'41	3'41
Mezőszabad	Torda	román	727	860	+183	18	13'64	6'09	1'62	0'26	1'44	5'09	5'09	5'09
14 Mezőkölpény	Maros-	magyar	787	810	+ 29	703	5'9	3'3	1'6	0'27	1'05	2'8	2'8	2'8
Hétfükk	Torda	román	608	649	+ 67	9	6'82	5'5	1'9	0'23	1'35	2'7	2'7	2'7
Szabéd	Maros-	magyar	893	973	+ 90	957	6'23	3'23	1'34	0'26	1'26	3'62	3'62	3'62
15 Bazéd	Torda	román	417	457	+ 96	9	6'85	3'29	1'02	0'08	0'66	3'32	3'32	3'32
Mezőrűcs	"	"	1.024	1.477	+442	152	9'30	5'40	1'90	0'12	1'10	3'70	3'70	3'70
Mezőménés	"	"	300	388	+293	166	6'90	3'90	1'42	1'15	1'20	1'70	1'70	1'70
Holtmaros	Maros-	magyar	501	684	+363	596	4'10	3'25	2'63	0'15	0'80	—	—	—
16 Idécs patak	Torda	román	1.446	1.532	+ 60	26	16'17	3'46	2'40	0'28	0'80	7'60	7'60	7'60
Felsőidecs	"	szász	743	812	+ 96	28	7'57	4'02	2'25	0'34	1'10	—	—	—
Alsóidecs	"	"	913	937	+ 26	47	7'60	3'07	2'20	0'80	0'90	1'70	1'70	1'70
Lővér	"	román	543	721	+340	—	13'10	6'20	1'20	0'30	0'50	10'2	10'2	10'2
Makfalva	Maros-	magyar	1.658	1.893	+135	1.883	5'27	1'99	0'59	0'33	0'36	0'51	0'51	0'51
17 Kőszvényes	Torda	"	1.132	1.071	- 54	1.055	10'24	3'51	1'58	0'33	1'19	2'23	2'23	2'23
Görgényhodák	"	román	1.735	2.632	+511	33	46'65	3'72	2'95	0'25	1'30	16'0	16'0	16'0

Ezen adatok áttekintésénél újból az tűnik szemünkbe, hogy a magyar faj még itt is, a nyelvterület határán, nagyobb részben nemcsak kisebb területű gazdaságon él, hanem élő leltára is szegényesebb, mint a szomszédos nemzetiségeké. Látjuk továbbá azt, hogy az első 16 csoportban felsorolt 16 magyar község közül 6-ban (37·5 %) a lakosság az utolsó 30 év alatt apadott, míg az ezek szomszédságát alkotó 19 román község közül csak 5-ben (26·3 %) mutatkozik apadás. Tehát megállapítható bizonyossággal, hogy a magyar nyelvhatár mentén a magyar községek lakosságának száma nemcsak csökkent, hanem a magyar birtok is megkisebbedett.

Nagyon érdekes jelenség az, hogy a mely községben a lakosság száma csökkent, ott az egy gazdaságra eső összes terület, szántóföld és állatállomány száma is kisebb, mint a szomszédos, de számbelileg is növekedő község átlagos birtokaránya. E tekintetben igen öröndetes jelenség és szinte magában álló, sajnos, a Háromszék megyei Kőkös magyar község, valamint a vele határos román Márkos és a Brassó megyei szász lakosságú Prázsmár. Kőkös lakossága a jelzett 30 év alatt 20 %-kal megnövekedett, míg Márkos román község lakossága 6·5 %-kal megapadott; Kőkösen egy gazdaság összes területe átlag 7·1 k. hold és Márkoson csak 5·3 k. hold; ebből a szántóföld területe átlag 5·1 k. hold, Kőkösen és Márkoson 1·7 k. hold; Kőkösen egy gazdaságra átlag 2·3 darab szarvasmarha jut, míg Márkoson csak 0·9 drb.; a lovakból Kőkösen 0·5 darab, Márkoson 0·1 drb.; a sertésekből Kőkösen 2·3 drb., Márkoson csak 1 drb.; a juhokból Kőkösen 2·1 drb., Márkoson 1·15 darab. A második csoportban ugyanezt a jelenséget találjuk, csak — sajnos — itt már a magyarság hátrányára. Míg Pálos román község lakossága csak 0·7 %-kal csökkent, Petek magyar községé 9·5 %-kal. Tehát egyik község lakossága sem szaporodott, csakhogy a magyar község lakosságának apadása aránylag 13·57-szer nagyobb, mint a románé. És e két szomszédos község birtokarányánál mit találunk? — azt, hogy a magyar és román község egy-egy gazdaságának birtokaránya az összes területnél 13·2 : 18·8, a szántóföldnél 7·2 : 10·4, a szarvasmarhánál 2·8 : 4·1, a lovaknál 0·3 : 0·4, a sertéseknél 1·4 : 2·1, a juhoknál 4·5 : 5·3. — A 3., 5., 6., 8., 11., 12., 13., 14. és 15-ik csoportnál ez a jelenség ismétlődik ujjal, de mindig a községek hátrányára, míg a 7-iknél, 9-iknél a magyar községek előnyére. Tehát a népszaporodása és a birtokmegoszlás kedvező vagy kedvezőtlen volta 13 esetben szoros összefüggést tüntet fel, még pedig olyanformán, hogy ahol az egy gazdaságra eső terület nagyobb, ott a nép szaporodása is nagyobb ugyan azon a területen és természeti viszonyok mellett. Csak az a szomorú, hogy ez a jelenség a magyar községek előnyére csak három esetben mutatható ki, míg a román községekre nézve tíz esetben.

A közölt 16 csoportosításból a jelzett törvényszerűen jelentkező jelenség alól csak három csoport képez kivételt: a 4-ik, 10-ik és 16-ik. A 4-iknél Oláhhidegkút lakossága 12·8 %-kal apadott, e jelenség pedig aligha a birtok kevés voltával magyarázható meg, hiszen a szomszédos Magyarzsákod magyar község

lakossága is csökkent 1·5 %-kal s amíg itt az egy gazdaságra eső összes terület 6·7 k. hold, addig Oláhhidegkúton 20·5 k. hold s a szántóföld területe ott a magyar községben csak 4·8 s itt a román községben 7·7 k. hold. Oláhhidegkúton tehát a lakosság megapadásának valamely más, különleges oka állhat fenn. A 10-ik csoportnál pedig azt találjuk, hogy a 32 %-kal megszorodott magyar község birtokaránya sokkal kedvezőtlenebb a csak 11 %-kos szaporodást mutató szomszédos román községénél, pedig ezt a román községet minden oldalról tiszta magyar községek veszik körül. Tehát itt is valamelyes helyi körülmény az, mi e kivételes állapotot indokolhatná. A 16-ik csoport szomszédos községei is ugyanezen vagy más helyi körülmények hatása alatt tüntetnek fel eltérő eredményt.

A 17-ik csoportban három község birtokarányát állítom egymás mellé. Mind a három Maros-Torda megyében van. E három község a megye különböző három völgyében fekszik és jobbmódú községeknek vannak elismerve. Makfalva és Kőszvényes tiszta magyar lakosságú községek, míg Görgényhodák tiszta román község.

A jelzett három község adatai újabb bizonyosságot szolgáltatnak arra, hogy a magyar községek lakosságának szaporodása meg sem közelíti a román községét s a birtokarány mégis a román községben a kedvezőbb.

1869-ben Makfalva magyar község és Görgényhodák román község lakossága között csak 77 lélek különbség volt a román község előnyére, míg 1900-ban már 739 lélek; Kőszvényessel szemben pedig csak 603 lélekkel volt több lakója Görgényhodáknak, míg 30 év múlva a különbség már 1561 lélekre szaporodott. A harmincz éves szaporodás Makfalvánál 15·5 % szaporodásnak, Kőszvényesnél 5·4 apadásnak és Görgényhodák román községénél 51·1 % szaporodásnak felel meg. Hogy mit jelentenek e számok magyar nemzeti szempontból, azt akkor tudhatjuk igazán méltányolni, ha azt is tudjuk, hogy e 2632 lelket számláló román községben, mely magyar községek tőszomszédságában van, még 1900-ban is csak 33 lélek volt magyar anyanyelvű.

Ha e három község vagyoni arányát vizsgáljuk, itt is megtaláljuk a magyar községek viszonylagos vagyontalanságát a románnal szemben. Ugyanis:

Egy 100 kat. holdon aluli gazdaságra jut átlag			
	Makfalván (magyar)	Kőszvényesen (magyar)	Görgényhodákon (román)
A gazdaságok összes területéből . . .	5·27 k. hold	10·24 k. hold	46·65 k. hold
» » » szántóföldjéből . 1·99 » »	3·51 » »	3·72 » »	
» » » szarvasmarháiból 0·59 drb.	1·58 drb.	2·95 drb.	
» » » lovaiból 0·33 »	0·33 »	0·25 »	
» » » sertéseiből . . . 0·36 »	1·19 »	1·30 »	
» » » juhaiból 0·51 »	4·23 »	16·00 »	

Tehát akár a területből, akár az állatállományból való részesedést tekintjük, mindig a magyar községek azok, melyek aránylag is kisebb részt mondhatnak magukénak.

Az elmondottak meggyőzhetnek mindeneket arról, hogy

hazánk délkeleti felföldjén a magyar faj nemcsak számbelileg képez kisebbséget, hanem a vagyonbeli részesedés tekintetében — még viszonylag is — hátrányban van. E nagy aránytalanságot nem képesek elenyésztetni sem a még magyar kézen levő, de szétfoslásnak indult magyar nagybirtokok, sem a nem érvényesülhető nagyobb magyar intellektuális erő. Azért, ha az Alföld magyarsága nagyobb tömegével, vagyonával és hatalmával nem fordít nagyobb gondot ezen országrészre, úgy csak idő kérdése, hogy a nagyobb román tömeg, a nagyobb román birtok és nagyobb román vagyon mikor keríti kezére a — hatalmat is.

A magyarság fejlettebb közművelődésével sem szabad elbizakodnunk, mert e téren is nyomunkban járnak már a románok. Ugyanis a románság gazdasági és közműveltségi állapotának javítására a román pénzüzetek évente sokkal többet áldoznak, mint amennyit a székely actióra fordítunk, míg az EMKE. három millió koronájával szemben egyedül a Gozsdu-alapítványban öt milliónál is nagyobb vagyont állít szembe a románság román közművelődési célokra. Arról se feledkezzünk meg, hogy a nemzetiségi kézen levő és tisztán nemzetiségi érdekeket szolgáló négy jelzálogkölcsonzó intézet 1903-ig 100 millió korona jelzálogkölcsonót helyezett el jórészen erdélyi magyar birtokokra, míg az egyetlen hasonló erdélyrészi magyar intézet csak 3·5 milliót tud kimutatni.

Az elmondottakat összefoglalva kitűnik tehát az, hogy az erdélyrészi népfajok harcában a magyar faj az, melynek vagyoni ereje is megapadt a harc alatt, a szászok körülbelül megtartotta vagyonát, míg a románságé feltűnően megnagyobbodott, úgy annyira, hogy a románság terjeszkedésével komolyan kell számolnunk. Jövőre azért nagyobb odaadással kell megfigyelnünk az erdélyrészi román fajnak a magyar faj elleni törekvéseit, továbbá e törekvések módjait és eszközeit is. Ne vezettesük félre magunkat az által, hogy egy évtized óta az erdélyrészi román kérdés oly sokat veszített zajosan tüntető voltából, mert az ez irányban tapasztalható csendesség csak látszólag jele a románság megnyugvásának, a körülményekkel való megalkuvásának. A csendesség oka egészen más, az t. i., hogy a románok törekvéseik érvényesítése céljából támadásaiknál, a korábbiól elütő rendszert vettek alkalmazásba.

Egyelőre tehát megszűntnek tekinthető a románok zajos tüntetése, mely gyakran egész Európában viszhangzott, de a magyar faj elleni küzdelem nem szűnt meg, hanem úgy kulturális mint gazdasági téren annál kérlelhetlenebbül folyik. A románság jelenlegi zajtalanul dolgozó, óvatos és messzelátó vezetői a román faj minden erejét arra összpontosítják, hogy az erdélyrészi románokat művelteké és gazdagokká tegyék. Ezt bizonyítja a román ifjaknak tömeges tódulása az egyetemekre, ezt a magyar kézből elhullott földbirtoknak feltűnően román kézbe juttatása, gyakran nagy anyagi áldozatok árán is. (Az Albine Udvarhely megyében egy juttatott egy ősrégi magyar középbirtokot a román parasztok kezére, hogy a vételár 96%-át hitelezte nekik.)¹⁾

¹⁾ Lásd a Közgazdasági Szemle 1904. évi novemberi füzetében: Barabás Endre: «A nemzetiségi pénzüzetek székelyföldi actiója» című közleményét.

Az erdélyrészi román birtokos középosztály sem ábránd többé. Az elmondottak szomorúan igazolják, hogy a románoknak kezén még egy évtized előtt is tekintélyes számú középbirtok volt, úgy hogy az erdélyi középbirtokoknak átlag $22\frac{2}{3}\%$ -a román tulajdonban volt. Egyes megyékben pedig a román középbirtokoknak a száma már meghaladja az összes ilyen jellegű birtokok $40\text{--}50\%$ -át.

Láttuk továbbá azt is, hogy a vegyes lakosságú megyék járásaiban a magyar községek gazdagságának birtokaránya túlnyomólag kisebb a szomszédos román községekéénél; valamint azt is, hogy az erdélyrészi egyetlen magyar medencze partjain, a hol a tiszta magyar és tiszta román szomszédos községek gazdaságainak birtokaránya megállapítható volt, a magyar községek legtöbbször azok, a melyeknek lakossága az utolsó harmincz év alatt apadott s a melyeknek vagyoni helyzete kedvezőtlenebbé vált.

Ne feledjük tehát, hogy hazánk Királyhágón-túli részének magyar jellege ellen néma, de elszánt harcot indított a román faj, melyet ha az eddigiekhez hasonló siker kísér, úgy hazánknak ezt a részét gazdaságilag és politikailag is vissza kell hódítanunk bármily áldozatok árán is, mert a magyar faj erről a fellelgyárról le nem mondhat semmi áron.

